

**“TILLSAMMANS BYGGER VI EN
HÅLLBAR OCH MOTSTÅNDSKRAFTIG
GRUND FÖR ETT STARKARE
DEMOKRATISKT SAMHÄLLE”**

**HÄR LÄR VI OSS MER OM EN AV VÅRA DEMOKRATISKA
GRUNDPELARE - YTTTRANDEFRIHETEN.**

**LÄRARHANDLEDNING FRAMTAGEN AV RAOUL WALLENBERG ACADEMY I SAMARBETE MED
NON-SILENCE GENERATION OCH FRYSHUSET.**

BAKGRUND:

Vi ser hur antidemokratiska krafter får allt större fotfäste, och hur hoten mot vår demokrati växer sig starkare. Skolan har en viktig roll i att motverka och förebygga dessa antidemokratiska åsikter i ett tidigt skeende. En viktig del i detta arbete anser vi är att förse elever med kunskap om hur våra demokratiska processer ser ut, och vidare hur vi som medborgare kan utnyttja våra demokratiska rättigheter. Genom att förmedla kunskap i form av "know-how", inspirera och lyfta de principer som Sveriges demokrati bygger på höjer vi inte bara ungas kunskapsnivå utan banar även vägen för en mer slagkraftig och stark demokrati i framtiden.

“UTBILDNINGEN SKA FÖRMEDLA OCH FÖRANKRA RESPEKT FÖR DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA OCH DE GRUNDLÄGGANDE DEMOKRATISKA VÄRDERINGARNA SOM DET SVENSKA SAMHÄLLET VILAR PÅ.”

10 kap. 2 § skollagen

SYFTE:

Denna lärarhandledning bygger på fördjupande övningar kopplat till filmen om yttrandefrihet där eleverna får lyssna till yttrandefrihetsexperten Nils Funcke, DN:s chefredaktör Peter Wolodarski och styrelseledamot för Reportrar utan gränser, Siri Hill. I filmen lär sig eleverna om yttrandefrihetens grundläggande incitament, dess komplexitet, nyhetstidningars funktion i ett demokratiskt samhälle och hur rätten till det fria ordet ser ut i andra länder. Filmen hittar du [här](#).

Nedan finner du förslag på övningar du kan använda efter att ha visat filmen om yttrandefrihet för dina elever i klassrummet.

ÖVNING 1: YTTRANDEFRIHET KOPPLAT TILL VÅR VARDAG

- 10 min små-grupper
- 10 min samtal i helklass

Yttrandefriheten är en stor del av vår vardag, nästan så stor del att vi ibland kanske tar den för given. Låt eleverna i grupper om 3-5 diskutera och samtala kring exempel på när de *utnyttjat sin eller tagit del av resultatet av någon annans yttrandefrihet idag*. Avsluta sedan övningen i helklass och låt grupperna dela med sig av sina personliga exempel, fyll på med egna om det behövs och skriv upp på tavlan.

Exempel på detta kan vara:

- Att de postat något på sina sociala medier
- Uttryckt sina tankar och åsikter kring en specifik sak
- Läst tidningen
- Tagit del av någon nyhetshändelse på internet

ÖVNING 2: STÄLLNINGSTAGANDEN KOPPLAT TILL PÅSTÅENDEN

- 15 min helklass

Här får eleverna reflektera och tänka fritt kring olika påståenden kopplat till komplexa frågor som tagits upp i filmen. Utgå från att eleverna kan hålla med eller inte hålla med. Dela upp klassrummet så att man går till ena sidan om man håller med om påståendet, och sidan mittemot om man inte håller med. Ställ följdfrågor till eleverna så de får motivera varför de håller med eller inte. Exempel: Varför säger du inte alltid vad du tycker? Finns det någon situation där du kanske inte borde ha sagt vad du tyckte och tänkte?

Påståenden:

- Jag säger alltid vad jag tycker och tänker
- Jag tycker vi ska förbjuda rasistiska och hatiska demonstrationer
- Jag tror på allt jag läser
- Det är viktigt att man kan ändra sina åsikter
- Information om händelser som sker långt borta från Sverige är inte viktigt för mig
- Man kan ha demokratiska val utan yttrandefrihet
- Yttrandefrihet är den viktigaste demokratiska rättigheten

Det är viktigt att elever inte lämnas outmanade om de exempelvis menar att "Man kan ha demokratiska val utan yttrandefrihet". Ett sätt kan vara att få eleven att argumentera för motsatsen. Samtidigt är det nödvändigt att eleven inte känner sig utsatt. Den typ av upplevelse kan förstärka ogrundade åsikter.

ÖVNING 3: REFLEKTIONSÖVNING

- Skriv en novell

Hur "bra" har vi det med yttrandefrihet och journalisters situation i Sverige egentligen om man jämför med övriga världen? Hur hör demokratiska val och yttrandefrihet ihop? Hur hade det känts att växa upp i ett land där man inte fritt får uttrycka sin åsikt på sociala medier? I denna övning får dina elever skriva en novell på ett specifikt tema. Eleverna får tre förutbestämda ämnen att välja mellan som alla har en koppling till yttrandefrihet. På så sätt får de själva välja vad de vill fördjupa sig inom och reflektera över vilket ämne som berör de lite extra. Bestäm själv hur omfattande inlämning detta blir vad gäller disponering av tid.

Ämnen:

- Journalisters situation i världen jämfört med Sverige
 - Varför är de mer utsatta i vissa delar av världen? Åt vilket håll går den utvecklingen?
- Yttrandefrihet kopplat till demokratiska val, varför hör det ihop?
 - Varför tror du att t.ex. Ryssland håller val om de inte har yttrandefrihet på samma sätt som vi har?
- Internet och sociala medier utan yttrandefrihet?
 - Hur hade ditt liv sett ut kopplat till din förbrukning av internet och sociala medier utan att fritt kunna uttrycka sina åsikter och tankar?
 - Hur tror du det känns att t.ex. växa upp i Kina där facebook, twitter och instagram är förbjudna?

ÖVNING 4: DEBATT

- 1 lektion research inför debatt
- 1 lektion förberedelser: Skriva inledande och avslutande tal
- 1 lektion debatt i helklass
- Team kring 3-4 elever

Yttrandefrihet förutsätter att vi fritt kan debattera och diskutera kring vad vi tycker är rätt och fel. Det är viktigt att ta in andras åsikter för att dels kunna vidga sina egna perspektiv men även för att få förståelse kring hur andra människor tänker. Detta är en mer tidskrävande uppgift men som i praktiken lär eleverna att diskutera och debattera demokratiska frågor. Låt eleverna delas in i "team" på 3-4 elever. Varje team blir tilldelad en fråga att antingen debattera *för* eller *emot*. Inför debatten behöver du ställa i ordning klassrummet likt en debattsal där två bord ställs emot varandra och resten av klassrummet är till för publik, det vill säga resten av klassen.

Ämnen inför debatten:

- Demonstrationsfriheten: Ena laget är *för* att behålla demonstrationsfriheten och andra laget vill *slopa* den.
- Stort utbud av nyhetstidningar: Ena laget vill att det enbart ska finnas *en* nyhetstidning i Sverige och det andra laget vill tillåta *flera* tidningar.
- Yttrandefrihet på sociala medier: Ena laget vill ha *censur* på vad man får och inte får skriva på internet och det andra laget vill att man ska kunna skriva *precis vad man vill*.
- Åsiktsfrihet: Ena laget vill att man ska *få* kritisera regeringen i landet och det andra laget tycker *inte* att man får prata negativt om landets statsmakt.

- Olaga hot och förtal: Ena laget vill *ta bort* lagarna om olaga hot och förtal och göra alla yttranden straffria, och det andra laget anser att lagarna är mycket *betydelsefulla*.
-

OM RAOUL WALLENBERG ACADEMY:

Att agera mot orättvisor är lika viktigt då som nu som alltid. Raoul Wallenberg Academy grundades år 2001 av bland andra Raoul Wallenbergs syster Nina Lagergren. Vi är en politisk och religiöst oberoende insamlingsstiftelse som rustar unga att agera med civilkurage i Raoul Wallenbergs anda för ett medmänskligt samhälle fritt från rasism och främlingsfientlighet. Vi engagerar årligen tiotusentals unga genom våra utbildningar i självledarskap, skolprogram i mänskliga rättigheter och uppmärksammandet av Raoul Wallenbergs dag, Sveriges nationella dag för medmänsklighet och civilkurage. Med Raoul Wallenbergs gärning och ledarskap som inspiration stärker vi unga att stå upp för mänskliga rättigheter och lägger grunden för en motståndskraftig demokrati.

DEMOKRATI - LIKA VIKTIGT

DÅ, SOM NU, SOM ALLTID.